

SAŠA ŠEPEC

ODLIKE

*gledališke
koncertne
razstavne*

OLIKE

Kako navdušiti mlade in manj mlade za umetnost, jih pritegniti na kulturne dogodke, postaja vse večji izziv, pred katerega smo postavljeni tudi v Združenju kulturnih domov in ustanov Slovenije – KUDUS. Združenje je bilo ustanovljeno leta 2007 in združuje že 37 kulturnih ustanov po vsej Sloveniji, ki izvajajo kulturne programe v javnem interesu s ciljem medsebojnega sodelovanja, uveljavljanja in zaščite naših pravic ter izmenjave dobrih praks.

Nacionalni pomen Združenja KUDUS na področju kulture najbolje ilustrirajo statistični podatki, ki kažejo, da člani združenja na leto organiziramo približno 10 000 kulturnih dogodkov, ki se jih udeležuje več kot 1 500 000 obiskovalcev. Med njimi je veliko mladih, saj v združenju še posebej veliko pozornosti namenjamo raznovrstnim kulturno-umetnostnim programom, s katerimi želimo naše mlado občinstvo seznanjati z različnimi vrstami umetnosti in jim pomagati pri širjenju njihovega duhovna obzorja.

Vsak obisk prireditve pa zahteva upoštevanje nekaterih pravil obnašanja oz. kulturnega bontona. Prav zato, da bi bilo pri obiskih kulturnih dogodkov čim manj zadreg, smo za vas pripravili knjižico z naslovom ODLIKE gledališke/koncertne/razstavne OLIKE, v kateri vas seznanjamo z osnovami bontona na kulturnih prireditvah.

Kultura nas notranje bogati, globoko osmišlja našo vsakdanjost ter v nas vzbuja občutke presežne lepote, zanosa, vzhičenja, resnice, miru in nas polni s številnimi drugimi spoznanji, zato vabljeni na številne kulturne dogodke, ki jih po vsej Sloveniji pripravlja Združenje KUDUS.

Pavla Jarc,
predsednica Združenja KUDUS

Bonton je nauk o lepem vedenju in je pravzaprav star toliko, kolikor je staro človeštvo. Nastal je zaradi potrebe, da bi ljudje našli sprejemljive načine sporazumevanja, da bi se izognili nesporazumom, ki se dogajajo zaradi različnih pogledov na to, kako se je v določeni situaciji treba obnašati. Bonton je preprost in vzajemen jezik vsestranskega spoštovanja, ki se ga lahko naučimo prav vsi.

Prva zapisana oz. narisana pravila obnašanja so našli na lesenih tablicah na Kitajskem, ohranile pa so se dva tisoč let. Sličice so spodbujale h kulturnemu prehranjevanju, na primer: »Pojdi v planino in se ne vračaj med ljudi, če želiš jesti hrupno.« V 16. stoletju so že pisali o slogu življenja in komuniciranja, za prvo knjigo o bontonu pa velja delo Odnos z ljudmi, ki jo je konec 18. stoletja napisal Adolf Franz von Knigge. V njej daje poseben poudarek obleki, zunanosti in tudi obnašanju: »Spoštuj sebe in ne delaj stvari, ki bi se jih lahko sramoval.« Delo Ivana Vesela Olikani Slovenec iz leta 1868 pa štejemo za prvo knjigo o bontonu pri nas.

Bonton se spreminja, kot se spreminjajo naše življenje, odnosi med nami in vrednote. Vedno pa ostajajo vsem pravilom skupni spoštovanje sočloveka, vljudnost in želja, da življenje v neki skupnosti oz. odnose med ljudmi naredimo lepše in prijaznejše. Takšne, da se bomo vsi počutili bolje.

Ljudje v svojem življenju igramo različne vloge – smo prijatelji, partnerji, sodelavci, udeleženci v prometu, udeleženci športnih in kulturnih prireditvev, smo člani družine, nad-oz. podrejeni ... Prav na vseh področjih življenja potrebujemo določena pravila vedenja, ki nam pomagajo, da se bolje in lažje znajdemo v različnih vlogah in jih tudi kar najbolje odigramo. Osnovni smisel pravil je, da nam pomagajo in ne, da nas ovirajo. Bistvo je vedno izboljšati življenje, ga narediti bolj prijaznega in prijetnejšega.

Tudi temeljno izhodišče

gledališkega, koncertnega in razstavnega bontona je, da z obnašanjem ne motimo drugih obiskovalcev ter smo spoštljivi do ustvarjalcev in njihovega dela. Umetnosti, ki jo doživimo v gledališču in na koncertu, pravimo živa umetnost, in ravno zaradi vsakokratnega truda izvajalcev moramo biti ob tem, ko uživamo v umetniških presežkih, še toliko bolj pozorni na svoje obnašanje.

Vstopnico za ogled predstave, koncerta ali razstave kupimo na blagajni ali prek spleta. Gneči se izognemo, če za to poskrbimo kakšen dan pred dogodkom.

Za ogled si vzemimo čas. Pridimo **pravočasno**. Upoštevajmo, da se lahko na cesti zgodi kakšna nepredvidljivost, zastoj, da morda ne bomo našli parkirišča ... V mnogih ustanovah zamudnikom po začetku dogodka ne dovolijo vstopiti v dvorano, kar je zelo prav z vidika zagotavljanja reda in spoštovanja umetnikov in ostalih ljudi, ki so prišli pravočasno. Ponekod zamudnikom omogočijo vstop pri zadnjih vratih, da čim manj motijo obiskovalce, ki so prišli pravočasno, in tudi nastopajoče na odru. V vsakem primeru moramo, če zamudimo, upoštevati navodila hostes in hostesnikov ter se prilagoditi pravilom ustanove, v katero vstopamo.

V garderobi obvezno oddamo vrhnja oblačila, dežnike, pokrivala, večje torbe ..., da lahko bolj sproščeno poslušamo koncert ali gledamo predstavo, da s šumenjem ne motimo obiskovalcev na sosednjih sedežih in nastopajočih na odru. Če na hrbtu nimamo obešenega nahrbtnika in se med eksponati na likovni ali muzejski razstavi ne premikamo oblečeni v vrhnja oblačila, se bomo bolje počutili in bo manj možnosti, da bi po nesreči poškodovali razstavljenе predmete.

Z izbiro **obleke** izražamo odnos do sebe, drugih ljudi in umetnosti. Oblecimo se dogodku primerno. Tako kot za obisk športnega dogodka ne izberemo večerne toalete, tako se v dvorano ali na razstavni prostor ne odpravimo v športnih oblačilih. Po navadi popoldanski dogodki dopuščajo sproščena oblačila, na večernih se bomo počutili bolje, če bomo zanje izbrali bolj svečana oblačila. Danes se vse bolj ceni in spodbuja individualen slog oblačenja, svobode pri izražanju osebnega sloga je veliko, če pa je za dogodek predpisan t. i. dress code, ga moramo upoštevati.

Naša podoba pa se ne izraža le z obleko, pač pa tudi z obutvijo, dodatki, vonjavami, naličenostjo, s pričesko ...

Moč in sporočilnost naše podobe podkrepimo tudi z uglajenostjo, dostojanstvenostjo in prijaznostjo.

Ko govorimo o bontonu v gledališču, na koncertu ali razstavnem prostoru, je **odnos med moškim in žensko** eden pomembnejših odnosov. V stavbo, dvorano in vrsto najprej vstopi moški, ženska za njim. Le v dvigalo vstopi ženska pred moškim.

V vrsto, v kateri imamo sedež, vstopimo tako, da smo z obrazom obrnjeni k ljudem, ki že sedijo. Če je med vrstami malo prostora, ljudje, ki že sedijo na svojih sedežih, vstanejo in nam tako omogočijo lažji prehod do našega sedeža. Zahvalimo se jim za to prijazno dejanje.

Vljudno, a zadržano, brez pretiranega vzbujanja pozornosti, pozdravimo ljudi, ki bodo med dogodkom sedeli blizu nas.

Posebej bodimo pozorni do ranljivejših skupin – do starejših ljudi, otrok, ljudi s posebnimi potrebami. V dvorani **ne zasedajmo prostora**, ki je namenjen ljudem na invalidskih vozičkih.

Telefon, druge zvočne naprave ter hrana in pijača v gledališko oz. koncertno dvorano in v razstavne prostore ne sodijo. Človek vzdrži uro ali dve, kolikor traja dogodek, brez hrane in tudi pijače. Skrajno moteče in nevljudno je tudi šumenje, ki ga povzroča odvijanje bonbonov, torej tega ne počnimo. Zvočni (zvonjenje, piski, vibriranje) in svetlobni signali, ki jih oddajajo naprave, so moteči za druge obiskovalce in nastopajoče, torej jih izključimo.

Snemanje in fotografiranje predstav in koncertov sta praviloma prepovedana. Za izjeme se pozanimamo pri hostesah oz. hostesnikih oziroma organizatorju. Praviloma je na razstavah dovoljeno fotografiranje razstavljenih predmetov, vendar vedno brez bliskavice. Kljub vsemu ob prihodu na razstavo preverimo, če morda veljajo drugačna pravila.

Dotikanje umetniških del in originalnih muzejskih predmetov je prepovedano, saj se lahko z dotikanjem na njih naredi nepopravljiva škoda.

Ker pa se v muzejih in galerijah zavedajo, kako velik pomen ima za ljudi taktilna izkušnja, jo poskušajo zagotoviti vsakokrat, ko je to mogoče. Nekateri razstave so torej zasnovane tako, da je dovoljeno dotikanje replik. Če je ljudem omogočena tudi izkušnja skozi tip, vas bodo k temu vedno nagovarjali podnapisi ali navodila muzejskega osebja.

Ob ogledu predstave ali koncerta vedno uporabljamo **desno naslonjalo za roke**. S tem se izognemo nesporazumom z obiskovalcema na sosednjih

sedežih. Ko zasedemo sedež v dvorani, se z naključnim sosedom srečamo v območju osebne, celo intimnega pasu, saj je oddaljen manj kot meter od nas, kar je lahko za koga neprijetno. Vljudno je, če smo do obiskovalca na sosednjem sedežu čim manj vsiljivi, da si s premikanjem, presedanjem, raztegovanjem ali kako drugače ne lastimo njegovega prostora in ga ne motimo.

Komentiranje dogajanja na odru in **pogovarjanje** med dogodkom sta moteča tako za obiskovalce kot nastopajoče. Komentiranje razstav, ki si jih ogledujemo, je dovoljeno, vendar tako, da s tem ne motimo drugih obiskovalcev.

Moteči so tudi **kihanje, smrkanje in kašljanje**.

Če smo bolni, je vljudneje, da ostanemo doma. Če nas močan kašelj preseneti, zapustimo dvorano in se odkašljamo zunaj, po vrnitvi v dvorano pa zasedemo prvi prosti sedež v zadnjem delu dvorane in se ne vračamo na svojega. To lahko storimo med odmorom.

Z aplavzom izražamo pozdrav, navdušenje, priznanje in zahvalo. Glede na to, da je aplavz čustvena in spontana reakcija obiskovalcev na to, kar smo videli in slišali na odru, je nemogoče predpisovati pogostost in trajanje aplavza. Kljub vsemu pa moramo tudi tu upoštevati določena pravila, da ne motimo nastopajočih oz. njihove zbranosti.

Na koncertih klasične glasbe velja res strogo pravilo – nikoli ne ploskamo med stavki, ampak šele na koncu skladbe! Če nismo prepričani, ali je pravi trenutek za aplavz, počakajmo in se zgledujmo po boljših poznavalcih, spremljajmo pa tudi obnašanje glasbenikov oz. dirigenta. V trenutku, ko je aplavz dovoljen, to nastopajoči vedno nakažejo z govornico telesa – glasbeniki odložijo glasbilo, dvignejo pogled proti avditoriju oz. občinstvu, se priklonijo, dirigent se obrne proti občinstvu in se prikloni.

Na koncertih glasbenike s ploskanjem pozdravimo že ob njihovem prihodu na oder. Kot rečeno, nikoli ne ploskamo med stavki, vedno pa na koncu skladbe in tudi na koncu koncerta oz. glasbenega dogodka. Pri nekaterih glasbenih zvrsteh je dovoljeno in celo pričakovano, da smo z aplavzom radodarni tudi med dogodkom – tako je na primer na muzikalu, ko ploskamo po dobro izvedeni glasbeni točki ali po plesnem prizoru, na koncertu jazzovske glasbe in tudi drugih glasbenih zvrsti je zaželeno ploskanje po izvedbi solističnega dela.

V nasprotju s koncertom ob ogledu **dramskih predstav** ne ploskamo pred začetkom dogodka in ne, ko igralci prihajajo na oder. Najpogosteje ploskamo na koncu predstave, tudi na koncu prvega dela, če ima predstava odmor.

Aplavz na odpri sceni je redkejši, pomeni pa, da nas imenitno odigran prizor na odru tako gane, da po njem spontano zaploskamo, četudi predstave še ni konec.

Tudi **stoječi aplavz** se zgodi spontano, po navadi na koncu predstave oz. koncerta, ki nas še posebej nagovori in se nas dotakne.

Na **razstavih** pogosto zaploskamo kustosu oz. vodniku ob koncu vodenja po razstavi. Sodobno vodenje spodbuja k dialogu, zastavljanju vprašanj in izražanju mnenj obiskovalcev, vendar moramo vsakokrat vprašanje in mnenje zastaviti jasno, kratko, spoštljivo in nevsiljivo.

Lepo je, če se nastopajočim ob koncu koncerta ali predstave zahvalimo s **cvetjem**. Gre za gesto zahvale in priznanja. Cvetje v imenu prireditelja ali ustanove, lahko pa tudi v imenu posameznikov, na oder prinesejo hostese oz. hostesniki.

Dvorano zapustimo, ko z odra odidejo vsi nastopajoči oz. ko se v dvorani prižgejo luči.

Iz vrste, dvorane in stavbe najprej izstopi ženska, moški za njo.

Po stopnicah se moški vzpenja za žensko, sestopa pred njo.

Ob prevzemu stvari v **garderobi** se ne drenjamo, ampak mirno počakamo, da pridemo na vrsto.

Gledališče, muzej in galerija so tudi družabni prostori in prav imenitno je, če si lahko v njih pred ali po dogodku privoščimo **druženje s prijatelji**.

Nekateri uživajo, če lahko takoj po ogledu podelijo vtise, drugi jih želijo urediti v intimi in o slišnem, vidnem in doživetem takoj po dogodku ne želijo in ne zmorejo govoriti. Če sodimo med prve, ne bodimo vsiljivi do drugih.

Zvočni in svetlobni signali v preddverju in v dvorani nam sporočajo, kdaj je čas za vstop v dvorano ter kdaj je konec odmora in čas za vrnitev v dvorano. Predstave oz. koncerta ni konec, ko na odru izzveni zadnja izgovorjena beseda ali zadnji zapeti ali odigrani ton, pač pa po poklonih, aplavzu in takrat, ko je pred nami izpraznjen oder. Torej, šele ko se v avditoriju prižgejo luči, je čas, da zapustimo svoj sedež. Velja nepisano pravilo, da obiskovalci vedno v dvorani, na svojih sedežih, pričakajo nastopajoče in jih tako tudi pospremijo z odra.

Za otroke izberimo predstave, koncerte in razstave, ki so primerne njihovi starosti, in jih tudi dejavno vključimo v izbor. Pogovarjajmo se o tem, kaj si bomo oz. smo si ogledali, otroke spodbujajmo k izražanju mnenja in občutkov, vendar tudi pri tem ne bodimo vsiljivi.

Otrokom približajmo pravila obnašanja v kulturnih ustanovah. Povejmo jim, čemu je namenjena garderoba, naučimo jih, kako najdejo svoj sedež v dvorani, razložimo jim, zakaj ne komentiramo dogajanja na odru, zakaj v dvorani ne jemo in pijemo, zakaj se ne dotikamo razstavljenih predmetov ... Povejmo jim tudi, da po predstavi ni dovoljeno stopiti na oder in se dotikati scenskih elementov in lutk, razen v primeru, ko nastopajoči otroke povabijo na oder. Poučimo jih, kdaj je dovoljeno dotikanje razstavljenih predmetov.

Otroci naj pravila spoznavajo v **družinskem okolju** in **v vrtcu oz. šoli**.

Vzgajajmo **z zgledom** – besede odraslih naj bodo podprte z dejanji!

Dober bonton, tudi bonton v gledališču, na koncertu in razstavi, je tisti, ki ga ne igramo, pač pa ga živimo. Poskušajmo se temu čim bolj približati. Posvetimo mu čas in energijo, razmišljajmo in se učimo. Bodimo pozorni na dogajanje okoli sebe, bodimo topli in rahločutni, galantni in pozorni, naklonjeni in vljudni. S svojim obnašanjem govorimo o sebi.

Zavedajmo se, da soustvarjamo ozračje na dogodku in njegovo podobo, da s svojim obnašanjem vplivamo na naše počutje in počutje drugih.

Bodimo prijazni do sebe in vseh ostalih, saj obiskovalce predstav, koncertov in razstav po navadi družijo nekaj zares lepega in plemenitega – ljubezen do umetnosti.

Člani Združenja KUDUS

CERKLJE NA GORENJSKEM

Smejmo se, zavod za kulturne dejavnosti
Trg Davorina Jenka 13
4207 Cerklje na Gorenjskem

CERKNICA

Notranjski regijski park
Tabor 42
1380 Cerknica

DOBROVO

Zavod za turizem, kulturo, mladino in šport Brda
Trg 25. maja 2
5212 Dobrovo

DOLENJSKE TOPLICE

Kulturno kongresni center
Dolenjske Toplice
Sokolski trg 4
8350 Dolenjske Toplice

DOMŽALE

Kulturni dom Franca Bernika
Domžale
Ljubljanska 61
1230 Domžale

GORICA/GORIZIA (Italija)

Kulturni dom Gorica
Ul. I. Brass 20
34170 Gorica/Gorizia

Kulturni center Lojze Bratuž

Viale 20 Settembre 85
34170 Gorica/Gorizia

GORNJA RADGONA

Zavod za kulturo, turizem in promocijo Gornja Radgona
Partizanska cesta 11
9250 Gornja Radgona

GROSUPLJE

Zveza kulturnih društev Grosuplje
Adamičeva cesta 16
1290 Grosuplje

IZOLA

Center za kulturo, šport in prereditve Izola
Kraška 1
6310 Izola

KAMNIK

Zavod za turizem, šport in kulturo Kamnik
Glavni trg 2
1240 Kamnik

KOČEVJE

Javni zavod za turizem in kulturo Kočevje
Trg zbora odposlancev 62
1330 Kočevje

KRŠKO

Kulturni dom Krško
Trg Matije Gubca 2
8270 Krško

LAŠKO

STIK – Center za šport, turizem, informiranje in kulturo Laško
Trg svobode 6
3270 Laško

LENDAVA

Knjižnica – kulturni center Lendava
Glavna ulica 12
9220 Lendava

LITIJA

Javni zavod za kulturo, mladino in šport Litija
Trg na Stavbah 8
1270 Litija

LJUBLJANA

Ustanova IMAGO SLOVENIAE
Gornji trg 16
1000 Ljubljana

MURSKA SOBOTA

Zavod za kulturo, šport in turizem Murska Sobota
Ulica Štefana Kavčiča 30
9000 Murska Sobota

NOVA GORICA

Kulturni dom Nova Gorica
Bevkov trg 4
5000 Nova Gorica

NOVO MESTO

Zavod za šport, kulturo, turizem in mladino
Novo mesto
Novi trg 5
8000 Novo mesto

PORTOROŽ

Kulturni, kongresni in promocijski center
Avditorij Portorož – Portorose
Senčna pot 10
6320 Portorož

POSTOJNA

Zavod Znanje Postojna, javni zavod
Kolodvorska cesta 3
6230 Postojna

RADOVLJICA

Javni zavod Turizem in Kultura Radovljica
Linhartov trg 9
4240 Radovljica

ROGAŠKA SLATINA

Javni zavod za turizem in kulturo
Rogaška Slatina
Zdraviliški trg 1
3250 Rogaška Slatina

SEMIČ

Javni zavod Kulturni center Semič
Prosvetna ul. 4
8333 Semič

SEŽANA

Kosovelov dom Sežana
Kosovelova 4a
6210 Sežana

SLOVENJ GRADEC

Kulturni dom Slovenj Gradec
Francetova 5, p. p. 51
2380 Slovenj Gradec

SLOVENSKE KONJICE

Splošna knjižnica Slovenske Konjice
Mestni trg 4
3210 Slovenske Konjice

ŠENTJERNEJ

Kulturni center Primoža Trubarja
Trubarjeva cesta 13
8310 Šentjernej

ŠENTJUR

Knjižnica Šentjur OE Ipavčev
kulturni center Šentjur
Mestni trg 5b
3230 Šentjur

ŠMARJE PRI JELŠAH

Knjižnica Šmarje pri Jelšah
Aškerčev trg 20
3240 Šmarje pri Jelšah

TRBOVLJE

Zavod za kulturo
Delavski dom Trbovlje
Trg svobode 11a
1420 Trbovlje

TREBNJE

Center za izobraževanje in kulturo Trebnje
Kidričeva ulica 2
8210 Trebnje

VELENJE

Festival Velenje
Titov trg 4
3320 Velenje

Knjižnica Velenje

Saleška 21
3320 Velenje

ZAGORJE OB SAVI

Kulturni center, delavski dom
Zagorje ob Savi
Cesta 9. avgusta 1
1410 Zagorje ob Savi

ŽALEC

Zavod za kulturo, šport in turizem Žalec
Aškerčeva 9a
3310 Žalec

ZDRUŽENJE KULTURNIH DOMOV
IN USTANOV SLOVENIJE

Združenje kulturnih domov in ustanov Slovenije – KUDUS

Kosovelova ulica 4A, 6210 Sežana

www.kudus.si
info@kudus.si

Davčna številka: 60265230
Matična številka: 1802429000

Predsednica:
Pavla Jarc
Kulturni dom Nova Gorica
05 335 40 11
direktor@kulturnidom-ng.si

Podpredsednik:
Janoš Kern
Ustanova Imago Sloveniae – Podoba Slovenije
imago.kern@siol.net

Upravni odbor:
Aleksander Koprivec, Brigita Perhavec,
Darja Planinc, Barbara Pokorny,
Saša Šepec, Franka Žgavec

Strokovna sodelavka:
Mateja Poljšak Furlan
mestnagalerija@kulturnidom-ng.si

ODLIKE

gledališke/koncertne/razstavne

OLIKE

Izdajatelj: Združenje kulturnih domov in ustanov Slovenije – KUDUS
Kosovelova ulica 4a, 6210 Sežana

Zanj: Pavla Jarc, predsednica
Avtorica: Saša Šepec
Ilustratorica: Maja Grabrijan
Lektorica: Nina Štampohar
Oblikovanje: Studio 300
Fotografije: arhiv Združenja KUDUS
Tisk: Opara tisk, d. o. o.

Naklada: 10000 izvodov

Leto izdaje: 2018